

ƏDƏBİYYATŞÜNASLIQ

<https://doi.org/10.62837/2024.11.373>

SEVDA AGHAYEVA

*Ministry of Science and Education of the Republic of Azerbaijan,
the scientific article written by, an English teacher at the Department of
Romano-Germanic Languages, Baku Slavic University, on the topic of The character
of "Hamlet" in Shakespeare's work
Email: agayevasevda34@gmail.com*

ŞEKSPIR YARADICILIĞINDA "HAMLET" OBRAZI

XÜLASƏ

Uilyam Şekspirin ən mürəkkəb və ikonik personajlarından biri olan Hamlet pyes boyu əxlaq mövzuları və saxta dəlilik sənəti ilə mübarizə aparır. Hamletin psixikasının tədqiqi əxlaqi dilemmalar və dəlilikdən strateji istifadə arasında parçalanmış bir xarakter ortaya qoyur. Hamletin xarakteri əxlaq və dəlilik sənəti arasındakı mürəkkəb əlaqənin maraqlı tədqiqidir. Şekspirin dramları onun bir yazıçı kimi yaradıcılığının, zamanın sınağından çıxmış istedadının heyvətəməz ifadəsidir. Onun dramı insan təbiətinin daha çox ətraf mühətdən qaynaqlandığı ideyası ətrafında fırlanır. Bu araşdırma Şekspirin Hamletindəki personajın çılğınlığını araşdırır və onun həqiqətən dəli olub-olmadığını göstərir. Məqalə həm də, Hamletin intiqam məqsədinə çatmaq üçün dəlilikdən istifadə etməkdə ağıl sahibi olduğunu və əxlaqa nail olmaq üçün dəlilikdən necə istifadə etdiyini göstərir. Bu əsər tamaşada mənəvi intiqamı öyrənir.

Açar sözlər: Şekspir, yaradıcılıq, Hemlet, obraz, sənət

AGHAYEVA SEVDA

The character of "Hamlet" in Shakespeare's work

SUMMARY

Throughout the play, Hamlet, one of William Shakespeare's most nuanced and recognisable characters, wrestles with morality and the art of seeming to be insane. Examining Hamlet's mental state reveals a man caught between using insanity for political purposes and moral quandaries. A intriguing analysis of the complex link between morality and the art of lunacy may be found in Hamlet's character. Shakespeare's plays are outstanding examples of his imaginative writing, a skill that has endured throughout history. The central thesis of his work is that human nature is mostly shaped by its surroundings. This study looks into Hamlet's insanity in Shakespeare's Hamlet to determine whether or not he is indeed insane. The essay also demonstrates Hamlet's cunning use of insanity to accomplish his vengeance

purpose and his use of insanity to uphold morals. This essay examines the play's moral retaliation.

Key words: *Shakespeare, creativity, Hamlet, image, art*

Персонаж «Гамлета» в творчестве Шекспира.

РЕЗЮМЕ

Один из самых сложных и знаковых персонажей Уильяма Шекспира, Гамлет на протяжении всей пьесы борется с проблемами морали и искусства симулировать безумие. Исследование психики Гамлета показывает, что персонаж разрывается между моральными дилеммами и стратегическим использованием безумия. Характер Гамлета представляет собой увлекательное исследование сложных взаимоотношений между моралью и искусством безумия. Пьесы Шекспира являются удивительным выражением его творчества как писателя, его таланта, выдержавшего испытание временем. Его драма вращается вокруг идеи о том, что человеческая природа во многом коренится в окружающей среде. В этом исследовании рассматривается безумие персонажа шекспировского «Гамлета» и вопрос о том, действительно ли он безумен. В статье также показано, насколько мудро Гамлет использует безумие для достижения своей мести и как он использует безумие для достижения нравственности. Эта работа исследует моральную месть в пьесе.

Ключевые слова: *Шекспир, творчество, Гамлет, образ, искусство.*

1. GİRİŞ

Uilyam Şekspirin "Hamlet" adlı əbədi faciəsi əxlaq, qisas və insan psixikasının incəlikləri ilə zəngin olan insan vəziyyətinin ustalıqla araşdırılması kimi dayanır. Bu mürəkkəb qobeleninin mərkəzində daxili mübarizələri və strateji hiylələri hekayəni irəli aparan Şahzadə Hamletin müəmmalı xarakteri dayanır. Bu araşdırma, Hamletin xarakterində əxlaqın bir-birinə qarışmış tellərini və dəlilik sənətini açmağa, onun hərəkətlərini müəyyən edən əxlaqi qeyri-müəyyənlikləri və saxta dəlilikdən həm şəxsi introspeksiya, həm də strateji manevrlər üçün bir vasitə kimi qəsdən istifadəni araşdırmağa çalışır.

2. DRAM

Dram insan problemini və gərginliyini araşdıran bir sənət növüdür. Adətən o, nitq və hərəkətlə tamaşaçıya deyilən povest şəklini alır. Hekayənin izahı üçün aktyor oyunu, geyim, dekorasiya, musiqi və səs teatr aspektlərindən istifadə olunur. M.H. Abrams dramı "Teatrda tamaşa üçün nəzərdə tutulmuş, aktyorların personajların rollarını yerinə yetirdiyi, göstərilən hərəkəti yerinə yetirdiyi və yazılı dialoqu səsləndirdiyi kompozisiya forması" kimi müəyyən edir. Dram, E. Kierə görə, ifa olunan bədii ədəbiyyatın xüsusi janrı kimi müəyyən edilir. "Hərəkət etmək" felindən əmələ gələn yunan "hərəkət" sözü "drama" sözünün yarandığı yerdir. Səhnədə tamaşaçı qarşısında çıxış edən aktyorlar kooperativ istehsal üsulları ilə yanaşı,

tamaşaçıların reaksiyasına qrup yanaşması tələb edir. Digər ədəbi janrlardan fərqli olaraq, dramatik mətnlərin strukturuna bu birgə istehsal və kollektiv qəbul birbaşa təsir göstərir.

3. UİLYAM ŞEKSPİR

Uilyam Şekspir 1564-1616-cı illərdə yaşamış ingilis dramaturqu və şairi idi. O, bir çoxları tərəfindən dünyanın super dramaturqu və ingilis ədəbiyyatının ən yaxşı yazıçısı kimi tanınır. Müxtəlif poeziyalara əlavə olaraq, o, təxminən 37 pyes, 154 sonet və iki uzun hekayəli şeir bəstələdi. Digər dramaturqlarla müqayisədə onun pyesləri daha tez-tez hazırlanır və bütün əsas dillərə tərcümə olunur. Şekspir ingilis teatrının yaradıcısı hesab olunur. Pyeslərini yazmaq üçün boş misra ilə qarışdırılmış bir az nəsrədən istifadə etdi. Heç bir ingilis yazıçısı sevgi və şəfqət, dil zənginliyi və nəzarəti onun bacardığı qədər idarə edə bilməz və o, bənzərsiz güclərə və insan psixologiyasına dair inanılmaz fikirlərə malik idi. Şekspir XVI əsrin sonlarına yaxın yazmağa başladı və dövrün siyasi, sosial və ədəbi meylləri onun əsərlərində öz əksini tapdı. Onun yaşı İntibahın həm başlanğıcını, həm də sonunu göstərir. Tarixi məlumatlara görə, bu dövr 1558-ci ildə Elizabetin yüksəlişi ilə başlamış və 1625-ci ildə I Yaqubun ölümü ilə başa çatmışdır.

Şekspir yaşayıb yazarkən İntibah dövrünün zəngin ədəbi, dramatik və mədəni mühitindən tam istifadə edirdi. Şekspir öz pyesləri ilə eyni zamanda müxtəlif mədəniyyət təriqətlərinə müraciət etmişdir. Hamı, o cümlədən monarx, saray və zadəganlar onun pyeslərinə pərəstiş edirdilər. Şekspir öz pyeslərində Yelizaveta cəmiyyətini təsvir etmək üçün teatrdan istifadə etdi. Dram və teatrın əsas və ən mühüm funksiyası ictimai-siyasi və sosial-mədəni məsələlər və problemlər haqqında ictimaiyyəti məlumatlandırmaq idi. Beləliklə, onlar Şekspirin arsenalında ictimai-siyasi reallığı və bu dövrdə baş verən dəyişiklikləri əks etdirən mühüm alətlər kimi meydana çıxdılar. Tamaşaçılar teatr və dramaturgiyadan zövq aldılar. Tamaşaçılar və oxucular teatrın təqdim etdiyi və çatdırdığı müxtəlif anlayışları, ideyaları və situasiyaları mənimsəyirdilər.

4. ƏSƏR HAQQINDA

Şekspirin Hamleti onun ən böyük faciələrindən biri hesab olunur. Bu, yazıçıların əsərlərinə təsir edən ən güclü, uzunmüddətli və əhəmiyyətli faciədir. Şekspirin sağlığında ən çox bəyənilən pyesi bu idi. Dərin ideyaları və sadə üslubu sayəsində Danimarka Şahzadəsi faciəsi onu oxuyan və təkrar oxuyan oxucular, tənqidçilər, alimlər və tələbələr üçün ilham mənbəyi rolunu oynayır. Onlar bunu sonsuz və eyni zamanda anlaşılmaz hesab edirlər. Sonrakı tənqidi təhlil üçün səhnə yaratmaq üçün dramın hadisələri və hadisələri aşağıda qısa şəkildə ümumiləşdirilmişdir. Şahzadə Hamlet Kraliça Gertruda və mərhum Danimarka Kralı Hamletin övladıdır. Kral Hamletin ölümündən sonra qardaşı Klavdi Kral Hamletin dul arvadı Danimarka kraliçası Gertruda ilə evlənərək taxta çıxır. Şahzadə Hamlet inanır ki, Klavdi Danimarka taxtına çıxmaq üçün qardaşını öldürüb. Bu onu psixoloji

olaraq qisas almağa hazırlaşmağa vadar edir. Mərhum Kral Hamletin ruhunu görmək üçün Marselus və Barnardo gecə yarısı Hamletin yoldaşı Horationu, sonra isə Hamletin özünü çağırırlar. Kabus Hamletə məlumat verir ki, atası Kral Hamlet Klavdius tərəfindən qulağını zəhərlə boğaraq öldürülüb. Atasının qətl ilə bağlı həqiqəti öyrəndikdən sonra Hamlet intiqam almağa daha da həvəslənir. O, atasının qatil istəklərini həyata keçirmək üçün yollar planlaşdırmağa başlayır. Hamlet psixi pozğunluq yaşayır və qəribə davranışlar nümayiş etdirir. Hamlet özünü dəli kimi aparır, lakin Kral Klaudi sevgidən və ya başqa səbəbdən dəli olduğunu düşünmür. Rosencrantz və Guildenstern Hamletə casusluq etmək və onun çılğın davranışının səbəbini müəyyən etmək üçün Kral Klaudius, arvadı Gertrude və məsləhətçi Polonius tərəfindən göndərilir. Poloniusun qızı Ofeliya Hamlet tərəfindən qəddarlıqla rəftar edilir. Polonius Hamletin ona çox aşiq olduğuna inanır. Poloniusun oğlu Laertesə Fransaya getməyi və Ofeliyaya Hamletlə dolanmağı qadağan edir. Klavdi hesab edir ki, Hamletin dəliliyinin sevgi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Hiss edir ki, sanki onun düşüncələrində ağır bir şey var. O, Hamleti İngiltərəyə göndərir ki, onun ruhi pozğun vəziyyətdə Hamlet onu öldürməyə cəhd edə bilər. Klavdiusu parçalamağa və Kral Hamleti öldürdüyünü etiraf etməyə məcbur etmək üçün Hamlet İngiltərəyə yola düşməzdən əvvəl Klaudiusun qarşısında Kral Hamletin ölümünü səhnələşdirməyə aktyor truppasını inandırır.

Claudius eyni hekayənin səhnədə səsləndirilməsini görəndə qəzəblənir. O, etdiyi səhvi etiraf etməsə də, oradan ayrılır və kraliça onunla birlikdə gedir. Bu, Hamletə atasının vəfatının səbəbi ilə bağlı inam verir. Daha sonra Rosencrantz və Guildenstern Hamletə anası ilə dərhal öz otağında danışmaq istədiyini söylədi. Polonius pərdə arxasından Hamlet və anasını müşahidə edəcəyini krala xəbər verir. Hamlet kraliçanın otağına girəndə onunla hirs ilə danışır. Kraliça Hamletin onu öldürəcəyinə inanaraq kömək üçün yalvarır. Bundan əlavə, Polonius pərdənin arxasından qışqırır. Hamlet Poloniusu eşidəndə qəzəblə onu pərdənin arasından öldürür və bu adamın Klavdi olduğunu düşünür. Həqiqəti aşkar etdikdən sonra o, Poloniusun vəfatından kədərlənir. Buna baxmayaraq, Klaudius onu Rosencrantz və Guildenstern ilə birlikdə İngiltərəyə göndərdi və onlara Hamleti orada öldürmək göstərişini verdi. Hamlet istəmədən İngiltərəyə yola düşür.

Laertes Fransadan qayıdır. O, padşahdan atasının yeri ilə bağlı məlumat istəyir. Klavdius Laertesə atasının Hamlet tərəfindən öldürüldüyünü söyləyir və onu qisas almağa sövq edir. Atasının ölümündən sonra tam dəlilik yaşayan Ofeliya nəhayət dərəcə yıxılır və boğulur. Ofeliyanın ölümündən sonra Laertes daha da qəzəblənir. İngiltərəyə səyahət edərkən Hamlet Klaudiusun Hamletin edam edilməsini nəzərdə tutan əmrlərini kəşf edir. Hamlet, Rosencrantz və Guildensternin ölməli olduqlarını bildirərək əmri ləğv edir. Piratlar Hamleti girov götürürlər. Onu Danimarkaya aparırlar. Beləliklə, Klavdiyə Hamleti öldürmək şansı verilir. O, Hamlet və Laertes arasında qılınc döyüşü qurur. Laertesin qılıncının zəhərli ucu hiylədir. Hamlet qalib

gəlsə, Klaudius qələbə kubokunu ehtiyat tədbir kimi zəhərləyir. İlk iki raundda qalib gəldikdən sonra, Hamletə zəhərli içki verilir, o, qələbəsinə çox sevindiği üçün içməkdən imtina edir, lakin anası Gertrude onun üçün çox sevindiği üçün içir. Kraliça zəhərləndiyini qışqıraraq sonda həlak olur. Laertes üçüncü döyüşdə Hamleti qaşmaq üçün zəhərli qılıncdan istifadə edir, lakin Hamlet istəmədən Laerteslə silahlarını dəyişir, onu kəsir və zəhərləyir. Ölməzdən əvvəl o, Hamletə Klavdiyin xəyanəti barədə məlumat verir. Klaudius Hamlet tərəfindən ölümcül bıçaqlanır və o, həlak olur. Hamlet son çıxışına başlayır. Horatio o qədər depressiyaya düşüb ki, həyatına son qoymaq istəyir, lakin Hamlet ona yalvarır ki, Rosencrantz və Guildenstem və King Hamletin ölümlərini hamıya danışsın. Norveç şahzadəsi Fortinbras İngiltərəni fəth etdikdən sonra gəlir. Hamlet son nəfəsində Fortinbrasın onun yerinə Danimarka kralı olmasını arzulayır.

5. HAMLETİN UYDURMA DƏLİLİYİ

Şekspir Hamletdə dəlilik haqqında çox yazır, hətta qisas pyesdəki ən açıq mövzu olsa belə. Oxuyanlar mövzu davam edərkən Hamletin dəli olub-olmaması ilə maraqlanırlar, çünki ağılı dəlilikdən ayıran incə xətt daha dumanlı olur. Məqalənin bu hissəsi Hamletin həqiqətən dəli olub-olmaması sualını araşdırmaq məqsədi daşıyır. Əsrlər boyu akademiklər Hamletin ağılı başında olub-olmadığını müzakirə edirlər. Hamletin qəfil əhval dəyişikliyi və gözlənilməz davranışı onun əslində dəli olduğunu düşünənlər tərəfindən atasının vəfatının onu dəli etdiyinə sübutu kimi göstərilir.

Hamlet dəli kimi davranır. Dəli davranmaq lazım olmadığı zaman Hamlet özünü tamamilə normal bir insan kimi təqdim edir. Əsər boyunca o, Horatioya deyir ki, Klavdiusda hər hansı bir günah əlaməti olub-olmamasına diqqət yetirsin.

“Give him heedful note;

For I mine eyes will rivet to his face,

And after we will both our judgments join

In censure of his seeming (ACT3, Scene2 .87).”

Hamlet öz aldadıcı dəliliyinə görə iki yoldaşı ilə oynamağı bacarır və nəticədə onun niyyət və ideyalarını sorğu-sual etməkdən qaçır. Sonralar atasının möhüründən istifadə edərək və hətta ağılı başında olan insan üçün də çox ağıllı olan üsulla, hətta dəlini belə, öz yerində edam etdirə bilir. Əslində, Hamlet Polonius ilə əvvəllər təsvir edilən söhbətdə çılğın sifəti təsvir etmək üçün cavablarında çox ixtiraçdır.

O, rəşadətli fərd kimi öz təkəbbürlərinin hər birində eyni daxili konflikt hesab edir. Məsələn, o, atasının ruhunun maskalanmış şeytan ola biləcəyini anladıqdan sonra şəxsi məqsədləri üçün yaratdığı tamaşa zamanı şahı izləmək niyyətindədir. “Mən bu oyunçuları əminləndirən əvvəl atamın qətlə kimi bir şey oynatdıracağam. Mən onun baxışlarını müşahidə edəcəyəm; Mən onu tez bir zamanda çadırılayacağam...Gördüyüm ruh bəlkə bir şeytandır... (2-ci akt.səhnə 2.623).” Əgər qərəzli olarsa, Hamlet hətta Horatiodan onun yanında izləməsini xahiş edir. İnanıram

ki, bir dəli belə yaxşı təşkil olunmuş şəkildə düşünmək qabiliyyətinə, məntiqinə və ya hətta bəlkə də qabiliyyətinə malik ola bilməzdi. Hamletin ağılsızlığının başqa bir arqumenti onun anası ilə münasibətidir, lakin bu, ədalətsiz tənqiddir. Onun qadına qəzəblənmək üçün bir çox səbəbi var, onlardan ən azı birinci ərinin ölümündən sonra Klavdiusla tez evlənməsidir. Nəzakətsiz və yetişməmiş olsa da, Hamletin hərəkətləri onun dəli olduğunu göstərmir.

Hamletin ağıllığın nümayiş olunduğu bir çox hal var. I pərdə beşinci səhnədə Hamletin "Mən nə qədər qərribə və ya qərribədirsə, özümə dözüürəm" deməsi əks olunub. O, Horatioya deyir ki, atasının ölümündə Klavdiusun günahkar olub-olmadığına qərar vermək azadlığına sahib olmaq üçün dəlilik etmək niyyətindədir. O, daha az təhlükəli görünə və dəli kimi davranaraq diqqəti araşdırmalarından yayındıra bilər. Öz xüsusiyyətlərinə baxmayaraq, Hamletin hərəkətləri həm Claudius, həm də Poloniusun etiraf etdiyi kimi, əsl dəliliklə uyğun gəlmir. Hətta Polonius, "Bu dəlilik olsa da, metod var" deyərək, Hamletin özünəməxsus hərəkətlərinin bir məqsədi olduğunu göstərir. Ağıllı və dəli bir insan rolunu oynama qabiliyyətinə görə Hamlet həqiqətən dəli olmaq üçün çox ağıllı görünür. Nəhayət, Hamlet yalnız konkret personajların iştirakı ilə dəli davranışlar nümayiş etdirir. O, Klavdi, Ofeliya, Polonius, Rosencrantz, Guildenstern və Gertrude ətrafında olanda onun dəliliyi özünü büruzə verir. Hamlet Fransisko, Bernardo və Horatio arasında olanda normal hərəkət edir. Həqiqətən dəli olsaydı, hərəkətlərini bu qədər sıx saxlaya bilməzdi.

6. HAMLETİN ƏXLAQI

Bütün İntibah dövründə humanizmin arxetipik nümayəndəsi Hamletdir. O, həm də akademik olan skeptik mütəfəkkirin heyranedici xüsusiyyətlərinə malikdir. O, bütün alternativləri, sorğuları və mümkün fəaliyyət istiqamətlərini ölçmək qabiliyyətinə malikdir. Onun bu cür introspektiv xüsusiyyətlərə malik olması, atasının ölümünə görə qisas almaq üçün vaxtı artırdı. Bəzi tənqidçilər gecikmənin real olduğunu və oxucunun təxəyyülünün məhsulu olmadığını iddia edirlər. Əxlaq onun intiqamını gecikdirməklə göstərilmişdir. Gecikmə mənəvi qisas almaq və həqiqəti axtarmaq üçün baş verdi.

Beləliklə, Hamletin əxlaqi qayğıları onun qisas ehtiyacını çarmıxa çəkir. Kabus Hamletə Klavdiyin günahını bildirdikdə, Hamlet əvvəlcə inanmaqda çətinlik çəkir. Şahzadə Hamlet Klavdinin mərhum atası kralı həqiqətən öldürdüyünü biləndən sonra fikirləşir. Onun təkəbbürləri aydın göstərir ki, qisas almaq bəzən məsuliyyət kimi əsaslandırılır, oğul atasına nə qədər qayğıkeş olduğunu göstərmək üçün etməli olduğu şərəfli bir hərəkətdir. O, dərhal qisas almağa qərar verərək deyir :

7. NƏTİCƏ

Hamletin qəhrəmanı bu məqalədə rasional olaraq təqdim olunur. Mən hesab edirəm ki, Hamlet sadəcə dəlilik edir; o, əslində dəli deyil. Şekspirin əsas personajı Hamlet əsər boyu atasının ölümünə görə qisas almağa məcbur olur. Klavdiusu əxlaqi cəhətdən məqbul bir şəkildə öldürmək şansı əldə etmək cəhdi ilə o, dəli kimi

davranmağa qərar verir. Onun çılğın obrazı tamaşa davam etdikcə daha inandırıcı olur və ətrafındakı personajlar buna uyğun cavab verirlər. Ancaq daxili monoloquna və hərəkət etdiyi görünən səbəblərə əsaslanaraq, onun əslində dəli olmadığı və yalnız bir aktyor kimi atasının tələblərini yerinə yetirmək üçün dəlilik etdiyi aydın olur. O, dəlilik hərəkətini davam etdirir, çünki bu, ona qarşıya qoyduğu məqsədləri həyata keçirməyə imkan verir. Hamlet tez-tez dəlilikdən bəhs etsə də, baş qəhrəman əsl dəlilik xüsusiyyətlərini nümayiş etdirmir. Klaudiusla heç bir qırmızı bayraq qaldırmadan atasının ölümünü araşdırmaq üçün Hamlet davranışını qəsdən dəyişir. Klavdi qardaşını öldürsə də, etdiyi işin səhv və əxlaqsız olduğunu yaxşı bilir.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYATLARIN SİYAHISI

1. Abrams, Meyer Howard, and Geoffrey Harpham. A glossary of literary terms. Cengage learning, 2014.
2. Shakespeare, W. (1987). The tragedy of Hamlet, Prince of Denmark. (E. Hubler, Ed.). New York, NY: Signet Books.
3. Taylor, G. (2002). Shakespeare plays on Renaissance stages. In S. Wells & S. Stanton (Eds.), The Cambridge Companion to Shakespeare on Stage (Cambridge Companions to Literature, pp. 1-20). Cambridge: Cambridge University Press.
4. Adams, Q. Shakespearean Playhouses; A History of English Theatres from the Beginnings to the Restoration. Boston, New York: Houghton Mifflin. 1917.
5. Arthur, F. K. The Cambridge Companion to English Literature 1500-1600. Cambridge: Cambridge University Press. 2000.
6. Barber, C. L. Shakespeare's Festive Comedy: A Study of Dramatic Form and its Relation to Social Custom. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1959.
7. Bevington, D. Introduction. Hamlet. By William Shakespeare. Ed. David Bevington. New York: Bantam. 1988.
8. Boyce, C. Critical Companion to William Shakespeare: A Literary Reference to His Life and Work. New York: Facts On File. 2005.
9. Bradley, A. C. Shakespearean Tragedy: Lectures on Hamlet, Othello, King Lear, Macbeth. 2nd ed. London: Macmillan. 1905.
10. Brockett, O. G. History of the Theatre. USA: Allyn. 1999.
11. Coleridge, S. T. Shakespearean Criticism. Ed. Rayson, T. M. New York: Dutton. 1960.

Rəyçi:

b.m.Qasımova Xəyalə Namiq qızı